

nin gelecekteki gereksinimleri karşılamak için üretimi arttırmaları gerekirken yüksek üretim maloluşları yüzünden kendi Ülke pazarlarında bile dışalım kömürleriyle yarışamazlardır. Yatırım indirimleri, desteklemeler ve dışalım sınırlamaları gibi biçimlerde hükümet desteği uzunca dönemli planlara erişmede gerekir.

Yeni madencilik gelişmelerinin yatırım maloluşları son yıllarda uyarıcı bir dereceye erişti. Bu artış olurken risk etkeni önemli bir düşüş göstermedi ve metal fiyatlarındaki son iyileşmelere karşın salınımlar dünya ticaretinin uzun dönemli bir olgusu olmayı sürdürüyor. Panama hükümeti, hesaplanan maloluş 1 milyar doların üstünde ve risk olduğunu düşünen finans uzmanlarının önerisini benimseyerek Cerro Colorado bakır projesine finans katılımını % 80'den % 60'a indirdiğini duyurdu. AMAX son 5 yıl içinde maden üretimi projelerine 2 milyar dolardan çok yatırım yapmıştır ve bu yatırımların bugünkü değeri 4 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. Şu da belirtmeye değer ki, bu yatırımların % 80'ini ABD'nde olmuştur ve ortahğin yatırım güvensizliğini ileri sürerek az gelişmiş ülkelerdeki yatırımlarını kısma politikasını yansıtmaktadır. Şili devlet bakır ortaklığı, Codelca 1978-82 dönemi için 892 milyon dolarlık yatırım planlarken Anaconda-ARCO Şili hükümeti ile Los Pelambres bakır ruhsatını almak ve 1,5 milyar dolarlık yatırım yapmak üzere bir anlaşma imzalandı. INCO son yirmi yılda birincil üretim için 360 milyon dolar yatırdı. Bu astronomik değerler yeni projeleri finanse etmede zorluklar doğurmakta ve madencilik grupları artan bir şekilde, tekçe ortaklıklarının yatırımlarını azaltarak, geniş gruplar kurmaya, özellikle de en büyük madencilik grubundan daha büyük yatırım kaynakları bulunan petrol ortaklıklarıyla birleşmeye yönelmektedir. Böylece Avustralya Batı Madencilik dev Roxby Dawns'ı geliştirmek için BP ile birleşmiştir. BHP'nin başını çektiği ve Papua Yeni Gine'sindeki Ok Tedi bakır projesine yatırım yapan Konsorsiyumun başlangıçta yatağın altınca zengin oksit şapkasını işlete-

rek hızlı bir gelir elde etmeye yönelebileceği ve finans zorluğunu azaltabileceği bildiriliyor.

Yukarıda sayılan büyük yatırımlar az gelişmiş ülkelerdeki bilim ve teknolojinin gelişimini hızlandırmaya yönelecek 250 milyon dolarlık fonu kabul eden UNCSTAD Viyana Toplantısının kararına bazı perspektifler sunuyor. Umulurki bu bir başlangıç olur ve açılan itişim kanallarından daha büyük yarar sağlanır. Hükümetler dışı örgütlerin oturumlarında AGID yararı daha çok dağıtacak şekilde maden haklarının uluslararası sahipliğini tartışacak bir grup oturumu önermiştir; maden yatakları zengin ülkeler için kışkırtıcı bir düşüncedir.

BM'in Doğal Kaynakların İşletilebilmesi için Döner Fon'un yeni bir incelenmesi Üçüncü Dünya'nın madencilik gelişmesine artan katkısını aydınlatmaktadır. Bu ilerleme uzun erimli bir bakışla ılımlı sayılabilir ve endüstrilemiş ülkelerin fonu beslemekte yavaş davrandıkları söylenebilir. Japonya bugüne değin söz verdiği 25 milyon doların % 70'ini vermiştir. Ekvator, Sudan, Arjantin, Kıbrıs, Panama, Gana, Yunanistan, Surinam ve Kenya'daki projeler başlamış ya da yakında başlayacaktır. Fonun geleceği maden bulma hızındaki yüksek başarıya bağlıdır, dolayısıyla paranın etkin kullanımını seçebilmelidir. Fakat en az gelişmiş ülkeye bile yüksek riskli para veren başka bir kaynak bulunmadığından ileri bir adım sayılmaktadır.

YERBİLİMCİNİN POLİTİK TUTUMU

İ. E. ALTINLI

Çoğu yerbilimciler, bilim ile politikanın bağdaşamayacağı kanısında iseler de, bugünün koşullarında bu inanca sapsız kalınmamaktadır. Elbette ki bilim ve politika kimyasal karışım değildir; ancak uygarlıkta aradaki etki ve tepki ilişkisi köklenmektedir. Bu özellikle dev bir disiplinler topluluğu olan yerbilimleri kolları için, bilimci, yönetici ve kamu için bir baş tasma olmuştur. Yerbilimci birikiminin hem meslek hem de toplum için çok değişik düşün ve uygulama yönleri vardır; Yerbilimci yetiştirimi, meslekten olanlarla olmayanların ilişkileri, yasa düzenlemelerine uyum, kararlı yöneticilerle bağdaşım, yurda ve insanlığa yararlılık ve katkı, vb. çetinleşen sorunlar olmuştur. Hiçbir yerbilimci bunlardan kendini yahtlayamamış; ancak giderilemeyecek zararlı karar ve girişimlerden, kendisinin ve bağlı bulunduğu meslek kurumunun vaktinde önlemler almasıyla etkinlik sağlamıştır.

Anlaşma yolunda, sorunlarla ilgilenmelerin bir ortak davranışı ve işbirliği için yakınsak kültür düzeyinde bulunmaları zorunluluktur. Yerbilimci sözlü ve yazılı olarak kendi deneyimlerinden üstlerini haberlemekle, meslekten olmayanlara da gerçekleri bildirmekle yükümlüdür. Özellikle yönetim kadroları, "doğadan yararlanma yolunda doğaya uymalıdır" ilkesini benimsemeleri daha öğretim yıllarında başlanmalıdır. Böylece yerbilimcinin öğütlerine ruh ve madde olarak hazır bir ortam sağlanmasına çabalanmalıdır. Bu yolda tutum ile politika farkı bilinçle gözetlenmelidir.

Tutum, belirli bir amacın gerçekleşmesinde izlenecek yol, hazırlanacak ortam, sağlanacak olanakların zamanında ve oybirliği ile saptanmasıdır. En sağlam tutum, ahlak, namus, şeref ve insanlık tutkusudur.

Kötü anlamlı olmayan politika, yönetme sanatıdır. Yöneticilerin ör-

gütlenmeleri, düzenlemeleri, özellikle kamu işlerini yürütmeye teorik ve pratik yetki kazanmaları gereklidir.

Kitap bilgisiyyle yaşam bilgisi 2 karşıt kutup değildir. Yönelim, tek bir bilgi düzeyi için olmalıdır. Bile- rek veya bilmeyerek kötü sonuçlar- dan, el ve güç birliğiyle kaçınma zoru vardır.

Yurtta, baş yöneticilerin yurdun kendi özel bilim danışmanları kadro- ları gittikçe yayılmaktadır. Herhan- gibir sorun ilgili bilim alanının uzağı görenlerine bir rapor hazırlatılır. Bunda öğütler, çok yönlü çözümler- den sonuca varımla belirlenir. Bu, planlama, yasa, politik örgütlerince irdelenir ve gereken değişikliklerle dü- zeltmelerden geçer; hatta oluşturul- an kamu oyuna sunulduktan sonra uygulamaya geçilir. Böylece, benim- seme, yönelim, bütçe, vb zamanında ve amaca yönelik, yeterince ve ola- nağınca hazırlanır. Bu tutum örne- ğin aile planlaması, endüstrileşme, ulusallaştırma, öğretim ve eğitim, yurt savunması, toplumun yarımının güvenceye alınması vb ye dek gider. Bütün bu uygar aşamalarda zorla- malar yoktur; davranışlar rasyonel düşünceye dayandırılır. Kötüye kul- lanım yolları yasalarca kapatılmış- tır. Öncelikler, yalnızca meslekte üs- tünlere özgülenmiştir.

Yönetimde kadro ve kamuoyu o- luşturma artık uygarlığın bir düzeni olmuştur. Düşünce ve uygulama, so- rumluluğun bilincine ermiş toplum- larda ilerletilir. Bu, erişilmez bir ü- topya değildir. Etki, tepkiye eşit bu- lduğunun, karşılık benzerli olmak durumundadır. Düşülecek yanılmanın düzeltimi, ilk girişimden çok daha uzun bir süre alır. Ne var ki zara- rın neresinden dönülse kazançtır.

Yer bilimcilerle yöneticiler ara- sında, amaç öz eşliği nedeniyle, kar- şılıklı olamaz. Ancak, işbirliği ve e- şit katkı ortamı yaratılmasında, sözlü ve yazılı olarak davalar kamuya maledilmelidir. Yer bilimcilerin yöne-

ticiler üzerindeki etkileri, hiçbir mes- lek dalındakiyle denestirilemeyecek dev çaplı ve karmaşıktır.

Yer bilimleri anlatım, ölçüm, a- çıklama evrelerinden geçerek "önce- den kestirmeler" başlamıştır, ve bu- nun en güzel örneği "depremin ön- ceden haberlenmesidir. Depremlü ül- kelerde depremcilerin bilgi, yetki, et- ki ve aktif davranışlarıyla artık can ve mal kayıpları azaltılmışlardır. Ay- rıca yer bilimciler meslek uygulamalarından sorumlu tutulmuşlardır, örg bend yıkılması gibi. Bu sorumluluk- ların üstesinden gelinmesi, amaca yönelik öğrenci yetiştirilmesi; çırak- kalfa-usta düzeni kurulması; işbirli- ğiyle çalışma; denetim ve yeni bu- luşlara erişme ile gelebilir. Böyle- ce, yer bilimcilerine herkesin sarsıl- maz güveni, kendisini başarıya ile- tecek en güçlü etkendir. Yer bilim- cilerine saygı yaratılmıştır; gençlerin ödevi bunu sürdürmektir. Temel a- raştırma ile uygulamalı araştırmayı birlikte yürütecek yer bilimci elbette basmakalıpçı, emirkuflu değildir. Hiç- bir doğa durumu bir başkasıyla öz- deş olmadığına göre, yeni buluş ye- ni uygulama en çok yer bilim disiplin- lerinde olasıdır.

Görülüyor ki sorun yer bilimci politika yapmalı mı yapmamalı mı? değil de bir tutumun ve politik tu- tumun doğal olarak yerleşmiş bu- lunması gerektiğine göre, nasıl bir tutum ve politika ile davranacağının kestirilmesidir. Böylece, yer bilimci örg. politikacı ve ekonomiciden an- lamalı ve onlar da yer bilimden ha- berli tutulmalıdır. Yürütücü kuvvet meslek yeminleri ile ahlak töreleri- ne bağlıdır.

Yer bilimcileri yurt ve dünya po- litika gidişlerinden haberli bulunma- dır. Yer bilimcinin politikası "parti içi ve dışı" alanda ve düzeyde olma-malıdır. Buna karşı, birçok ülkeler- deki zorunlu lisans, kurum üyeliği ve hatta endüstri örgütü yasa koy- muştur. "Önce düzen değişikliği" yer- bilimcinin asal görevi değildir. Yer-

bilimci, ekonomide ve politikada eks- pertsiz yapamaz; ancak uğraşları- nın politik ve ekonomik sonuçları- nı açıklar. Mesleği ile bağdaşık ve meslek gerekçelerine ilişkin yerbi- limci politikası, politikacıların da zararına olmayacak, yurt yararına yasaların çıkarılmalarına yolvere- cektir. Devletlerin ve hükümetlerin, yaşamın her yönünü etkileyen poli- tikaları ve politik tutumları vardır. Yer bilimciler bunların yönlendirilme- lerine engel olmamaları ancak bi- linçlendirilmeleri ile olasıdır. Poli- tikacı kadar endüstri ve hatta ta- rım kesimlerinin de yansız aydınla- tılması gözetilmelidir.

Bilimsel toplantılarda partizan politikacıların elbette yeri olamaz. Bunlar ancak dinleyici olarak bu- lunabilirler; tartışmalarını kişi veya gruplarla özel yürütürler.

Politikacıları özel veya genel et- kileme yanısıra, günlük gazete, haf- talık dergi, meslek haber bülteni, vb ile bir kamu oyu oluşturmaya hem meslek sahibi hem de meslek kurumunca bir programla yürütül- melidir, örg. enerji politikası, reaktör kurulması, ortam sorunları, ye- raltı zenginliklerinin ulusallaştırılma- sı, vb gibi. Görülüyor ki yer bilimci çok değişik yönlerle çok farklı iş ve güç birliğiyle çalışmak durumun- dadır. Ancak bunun günlük gazete davranışı ile sürdürülmesine çabada gösterilmelidir. Konuşma ve yazım, meslekten olmayanlar için de rasyo- nel ve bilimsel tutumdur. Elbette ki meslekten olmayan hiçbir kimse, yer bilimci önerilerini zarar ve ya- rarlarını kendisi kadar kestiremez; uzun süreli sonuçlarını bilemez. Yer bilimcinin buna erişmesi ancak meslektaşlarıyla toplantılara ve pro- jelere katılımıyla olasıdır; teori ve pratikte uğraş verenler arasın- da çatışık düşünceler ve gereçler böylelikle giderilmese bile azaltılabil- lir. Meslek dışı örg. satım ve almın girdi ve çıktıları ancak böyle bir davranışla olumlu sonuca vardırıla- bilir.